

Markaczka *Melanitta nigra*

Status. Regularnie spotykana w czasie wędrówki jesiennej oraz nieregularnie wiosną i zimą. W latach 1979-2020 zarejestrowano łącznie 680 osobników w 191 obserwacjach.

Środowisko. Markaczki stwierdzano najczęściej na zbiorniku Zegrzyńskim (80% spotkań) oraz na stawach rybnych (10%), pozostałych zbiornikach retencyjnych (5,2%), Wiśle (3,8,2%) i Bugu (1%).

Samice markaczki *Melanitta nigra* (fot. P. Głowacki)

Wędrówki. Taczanowski (1882) uważał markaczkę za gatunek bardzo rzadko zalatujący, podając tylko jednego samca zastrzelonego w pierwszych dniach maja roku 1872 w okolicach Warszawy.

W latach 1950-1960 na Wiśle powyżej Warszawy markaczki obserwowano sześciokrotnie w łącznej liczbie 15 os., w okresie 18 XI – 26 I (Luniak 1971). Cytowany autor podaje również trzy dalsze obserwacje innych obserwatorów w łącznej liczbie 4 os.

W latach 1979-2020 zarejestrowano łącznie 680 osobników w 191 spotkaniach. Średnio na jedno spotkanie przypadało 3,6 osobnika. W latach 1982, 1987, 1989-1991, 1993 i 1999 w ogóle nie była obserwowana.

Jesienią nie była obserwowana tylko w 2 sezonach: 1992 i 1995, natomiast wiosną nie widywano jej w 31 sezonach, w okresie 1979-2020. Były to lata 1979-1991, 1993-2007, 2009, 2013, 2018-2020.

W roku 2016, jesienią zarejestrowano wyjątkowo obfity nalot tego gatunku, bowiem wykryto wówczas aż 190 os. (28%) w 26 spotkaniach (14%), podczas gdy w pozostałych latach obserwowano maksymalnie do 58 os. w 14 obserwacjach w roku 2020.

Najczęściej (70 % obserwacji) oraz najliczniej (81%) obserwowana była jesienią, natomiast zimą odpowiednio: 23% i 6%, a wiosną najrzadziej (7%) i najmniej licznie (3%).

Obserwowano głównie ptaki w upierzeniu samicy lub młodocianym, natomiast samce widziano tylko 17-krotnie (9% obserwacji), w tym w sześciu przypadkach w parze z samicami. Najwięcej samców widziano wiosną – 8 razy, a zimą – 5 razy i jesienią – 4 razy. Natomiast pary widywano głównie wiosną (4) i tylko raz zimą oraz jesienią.

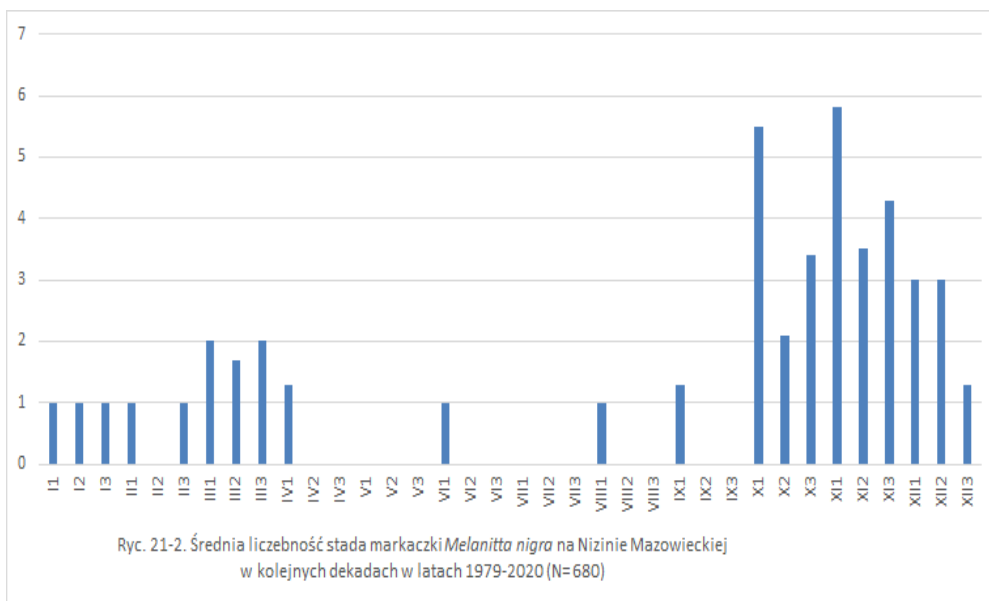
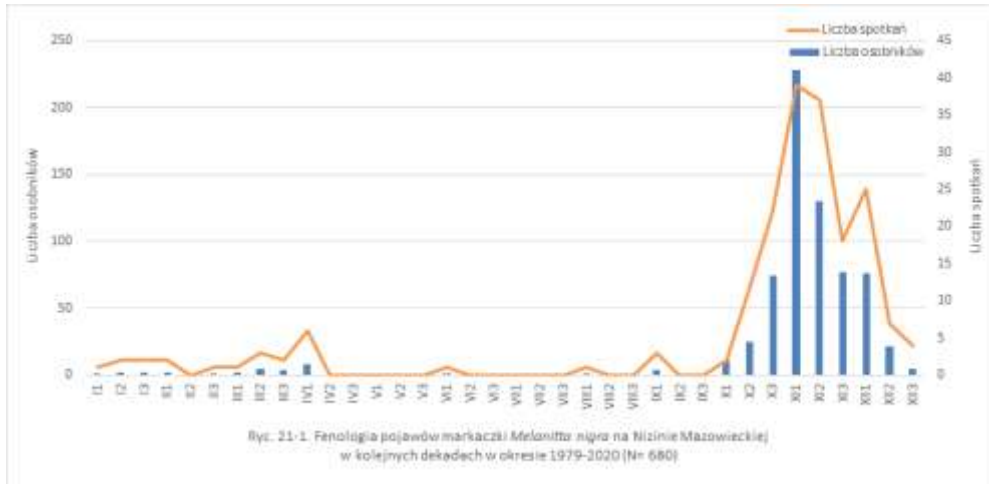
Wiosną była obserwowana 13-krotnie, w łącznej liczebności 20 os., średnio 1,5 os. na jednym spotkaniu. Obserwacje zawierały się w okresie 9 III-9 IV. Zaskakujący był brak stwierdzeń aż do 10 czerwca, kiedy to w roku 1992 zarejestrowano samicę na stawach w Ossowie koło Wołomina (T. Wiewiórko). Wiosną była nieliczna w całym okresie, a tylko w 1. dekadzie IV zaznaczył się wyraźny szczyt liczebności (ryc. 21-1). Spośród czterech wiosennych obserwacji par, dwie dokonano na stawach w Rumocze: 2 IV 1995 oraz 8 IV 2011 (K. Antczak, M. Murawski i P. Pagórski).

Jesienią dokonano 134 obserwacji w łącznej liczbie 550 os. Średnia wielkość jesiennego stada wyniosła 4,1 os. i była znacznie wyższa niż wiosną. Najwcześniejszej obserwacji koczującego ptaka dokonano 8 VIII 1994 - .mieć na Bugu w Mołożewie (Z. Kasprzykowski i inni); 2 IX 1980 – 2 samice na Wiśle koło Pawłowic (M. Szymkiewicz) i 5 IX 1992 na Wiśle w Brzuminie (KNL). Zaskakujący jest brak obserwacji markaczek w 2. i 3. dekadzie września i regularny przelot obserwowany dopiero od początku października, ze szczytem liczebności w 1. dekadzie listopada (ryc. 21-1), z największą średnią wielkością stada wynoszącą 5,8 os. (ryc. 21-2).

Największe stada obserwowano na Zb. Zegrzyńskim: 44 os. 6 XI 2016 (Ł. Matyjasiak); 20 os. 7 XI 2000 (W. Błędowski i B. Popczyński); 14 os. 23 X 2016 (Ł. Matyjasiak).

Najdłużej w jednym miejscu ptaki stacjonowały również na Zb. Zegrzyńskim: 3 samice w dniach 31 X–11 XI 2010 (M. Rejmer). Znacznie dłużej, bo 30 dni obserwowano samicę w

dniach 12 X–10 XI 2014 na wysokości Arciechowa (K. Mortka i inni). Prawie wszystkie obserwacje dotyczyły ptaków w upierzeniu samicy, a samce widziano tylko 4-krotnie, w tym raz z samicą.

Zimowanie. W okresie zimowym (grudzień - luty) zarejestrowano łącznie 110 osobników w 44 spotkaniach (średnio 2,5 os. w jednym spotkaniu). Liczebność zimujących ptaków spadała sukcesywnie, począwszy od 1. dekady grudnia (ryc. 21-1). Największe, zimujące stado liczyło 8 os. i było widziane 30 XII 2007 na Narwi przy zaporze w Dębem (D. Kowalczyk). Zimujące ptaki przebywały niekiedy długo w odpowiednich ostojach zimowych. Na Zb. Zegrzyńskim w Nieporęcie jedną samicę widywano w okresie 1 I – 10 III 2007 (T. Górny i inni) oraz na Wiśle w Warszawie w dniach 4-28 XII 2020 (M. Zengel i inni) i w tym samym

miejscu w dniach 22-29 XII 2012 (A. Marczewski). Tylko raz, 30 XII 2017 obserwowano parę ptaków na Zb. Zegrzyńskim (M. Rejmer), a pojedyncze samce widziano 4-krotnie

W trakcie corocznych, styczniowych liczeń w okresie 1984-2020 była stwierdzana rzadko, bo tylko w sześciu sezonach (16%).

Andrzej Dombrowski

Streszczenie. Regularnie spotykana w czasie wędrówki jesiennej i wiosennej oraz nieregularnie zimująca. W latach 1976-2020 zarejestrowano łącznie 475 osobników w 183 obserwacjach.

Literatura

Taczanowski W. 1882. Ptaki krajowe, Tom I, Kraków.